

O levicových tendencích v českém trampingu

Když Regionální muzeum v Jílovém u Prahy na jaře tohoto roku vydalo útlou knížečku Rudana (Rudolfa) Noha s názvem „Odlesky táborových ohňů“, aby tak podpořilo svou expozici Tramping a příroda v jižním okolí Prahy, nebyla naděje, že by nějakých 200 - 300 výtisků tohoto titulu podstatněji ovlivnilo čtenářskou obec. A právě to se stalo podnětem k napsání následujících řádků s vědomím, že k Haló novinám se dostane daleko více čtenářů. Ona knížečka si to totiž zaslouží, neboť jak Václav Emingr, autor scénáře již zmíněné expozice trampingu v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy, do úvodu k jejímu vydání poznamenává, Rudan Noha „ve svých vzpomínkách jasně ukazuje svůj »socialistický« profil a levicové zaměření, zejména za první republiky do roku 1948“. I když současní vydavatelé zřejmě nebyli (a možná ani nechťeli) být stejně tak levicově zaměřeni, slouží jim ke cti, že i takto Rudanem Nohou zpracovanou historii českého trampingu vydali s ujištěním, že autorovi jde ve vzpomínkách „o pravdivé vyličení událostí a tak jeho politické názory nijak popisované události tendenčně neovlivňují“. Svá slova dále opřeli o vyjádření spisovatele a cestovatele F. A. Elstnera: „Četli jsme množství vzpomínkových úvah v časopisech i v knížkách, ale často byly buď neinformované nebo dokonce nepravdivé a tendenční. Domníváme se, že Rudan Noha předešel těmto nedostatkům nejen přesností své paměti, ale také pečlivým rozbořem a studiem zachovalých materiálů. Třebaže byl a zůstal výrazným šířitelem skautingu a trampingu socialistického, není tendenční na úkor pravdy.“

Levicové kořeny trampingu zdůrazňuje Rudan Noha hned v úvodu své práce: „S postupem civilizace, s rozvojem techniky, s využíváním půdy, lesů i vodních toků, s rozmachem osídlování krajiny, ozývaly se ve všech dobách hlasy velkých myslitelů, jako byli Francois Rabelais (1483-1553), Jean Jacques Rousseau (1712-1778), David Henry Thoreau (1817-1862), Bernard Russel (1872), a jiných filozofů, varujících před zničením přírody. Hlásali návrat a lásku k přírodě i její ochranu. Je pozoruhodné i potěšitelné, že jejich šlechetné výzvy a ideály našly ohlas především mezi socialistickým dělnictvem. V roce 1895 byl ve Vídni ustaven spolek Die Naturfreunde (Přátelé přírody), který se rozšířil po celém Rakousku, i v českých zemích mezi německými dělníky, v Německu a po celém světě, kde žijí Němci.“ Jak o několik řádek dál Noha poznamenává, „v letech 1933-1934 byly skupiny Die Naturfreunde nacisty rozpuštěny a tisíce jejich členů uvrženo do kriminálů a koncentračních táborů“.

I když se autor dál věnuje vzniku woodcraftu (hnutí hlásícímu se k lesní moudrosti Indiánů) a skautingu (životu dospívajících chlapců v přírodě) a v této souvislosti připomíná nejen zakladatele českého skautingu Antonína Benjamina Svojsíka, ale také Jiřího Wolkera, který si ve Svojsíkově táboře v Dobřichovicích napsal proslulý Táborový deník šestnáctiletého Jiřího Wolkera (vyšel tiskem v letech 1928 a 1949), záhy se vrací k trampingu jako k hnutí, odlišujícímu se od woodcraftu a skautingu volností pobytu v přírodě a organizovaností „zdola“, od jedince po samosprávnou skupinu (osadu).

Založení trampingu v Čechách popisuje následovně: „Ve Svatojánských, čili Štěchovických proudech, se schovávali ku konci první světové války mladí vojenští zběhové, tzv. zelené kádry. Někteří z nich a další mladíci jako Franta Procházka - Chanda, Karel Špillar - Krysa, Frank Němec, Blažej Pásek, Vašek Kramář - Kramle, jezdili tábořit do Proudů i po převratu 28. října 1918. Nejdříve svému kempu říkali Vydří doupě, potom Tábor řvavých, podle stejnojmenné povídky Bret Harteho, předchůdce Jacka Londona. Z Tábora řvavých vznikla první trampská osada Ztracená naděje. Z ní také vyšly první trampské písničky z pera Karla Švece a Jarky Mottla, šířené ústním podáním. Teprve později vyšly tiskem, v bibliofilském vydání, v počtu asi 200 kusů. Podobně vyšel tu i první trampský časopis Proudník. Po Ztracené naději vznikaly i další party čili osady, jako Údolí děsu, Utah, Havran, Westend, Liberty, Albatros, Gold River, Zlaté údolí, Strong Boys,

Rewaston, Údolí hvězd, Toronto, Děti neklidu, Údolí oddechu a další a další s názvy českými nebo anglickými, ale i ruskými jako Kazbek, Gigant, Rudá tajga, Irkutsk, Turksib a podobně“.

Jak Rudan Noha v Odlescích táborových ohňů uvádí, v raných dobách trampingu byli trampové „většinou nekuřáky a abstinenty. V některých osadách trampové vedli vášnivé diskuse o různých -ismech a věnovali hodně času poezii i próze. Oblíbenými básníky našeho mládí byli S. K. Neumann, Fráňa Šrámek, František Gellner, Jiří Wolker, Jaroslav Seifert, Josef Hora, z cizích Henry Longfellow, Rudyard Kipling, François Villon, Sergej Jesenin a z našich satiriků Jiří Hausman. Dlouho do nocí jsme je recitovali u táborových ohňů, na senících a v chatách, ovšem kromě čtení povídek Brate Harteho a Jacka Londona. Líbily se nám karikatury německého malíře Georga Grosze a našeho Franty Bidla, z herců našimi miláčky byli Jiří Voskovec a Jan Werich a jejich spolupracovník Jaroslav Ježek“. Prvořadý byl pochopitelně kladný vztah k přírodě: „Les byl pro nás chrámem přírody, každá studánka posvátným zdrojem života. Stavěli jsme lávky přes potoky a pozorování zvěře bylo naším největším prožitkem, kamarádství nejvyšším zákonem. V každé partě či osadě panovalo šlechetné kamarádství, společně se vařilo a jedlo, každý dosyta, bez rozdílu, co kdo přinesl z domova.“ Z tohoto kamarádství vyplynula i potřeba kolektivního zpěvu: „Zpívalo se s nadšením a láskou při pochodech, ve vlacích a na parnicích i v klubovnách či v parcích a v sadech ve městech“, jak autor Odlesků zdůrazňuje, i písně anarchistické od Fráni Šrámka. „Trampské písně provázely československé dobrovolce - interbrigadisty v občanské válce ve Španělsku a československé vojáky v zahraničí na frontách druhé světové války, v bojích proti fašismu. Trampské písně byly velikou posilou mnoha českým politickým vězňům v nacistických koncentračních táborech a věznicích, kde se líbily i německým spoluvězňům.“

Ještě než autor stihne vyjmenovat řadu trampů, které znal a kteří padli za II. světové války v boji s fašismem, obsáhle se rozepisuje o předválečných levicových projevech českého trampingu. Mezi levicově orientovanými trampy připomíná spisovatele a básníka Gézu Včeličku (vlastním jménem Antonína Eduarda), který přijal přezdívku Géza podle nizozemských rebelů gézů a stal se autorem trampské hymny Srdce trampů, kterou složil v roce 1922. Připomíná, že „z trampingu vyrostli četní vynikající sportovci, trenéři a činovníci, mezi nimi i reprezentanti ČSR na olympijských hrách a mezinárodních dělnických olympiádách“. Když píše o trampingu v Brdech, vzpomíná, že „na Brdy s námi jezdil i Antonín Zápotocký se svou dcerou Jiřinou, tehdy poslanec Národního shromáždění za KSČ, spolu s dalšími činovníky KSČ, odtud název jejich chaty Parlament. Na Brdech trampoval též Václav David, později ministr zahraničních věcí“.

Levicové tendence se v českém trampingu projevíly více ve 30. letech, též pod vlivem odporu trampů proti zemskému prezidentu Hugo Kubátovi a jeho proslulé vyhlášce „proti výstřelkům campingu a trampingu“ (byla vydána 9. 4. 1931) i proti fašizujícím pravicovým silám. Proti zmíněné vyhlášce se na Vinohradech 19. 5. téhož roku uskutečnil velký protestní tábor trampů, kterého se zúčastnilo na 150 000 mladých lidí, m. j. též ze Sdružení socialistických skautů a skautek a Spartakových skautů práce. Je zajímavé, že předsedou celého shromáždění byl Pepek Šťastný, sekretář KSČ. Jak Rudlan Noha zdůrazňuje, „tramping poznamenala i tehdejší hluboká světová hospodářská krize a s ní související nezaměstnanost“. Dne 31. srpna 1927 vznikla v Praze Internacionální socialistická asociace woodcrafterská (ISAW) v čele s dělníkem Antonínem Veselým, která vydala i řadu „poučných brožur o socialistickém způsobu života“ z pera Jaroslava Pikala - Jarpího a MUC. Václava Čedíka - Antara a jiných autorů“. Rudlan Noha zdůrazňuje, že ISAW se postupem času stala socialistickou organizací mladých lidí - „nezávislou na kterékoliv politické straně, ale hlásící se hrdě k dělnické třídě a k zásadám socialismu“. Kromě toho existovaly tzv. Trampské obranné výbory, kterými byla v červenci 1931 „vyslána do SSSR dvanáctičlenná trampská delegace, kterou zorganizoval Pepek Šťastný a vedl Julius Fučík. Celá delegace se

nejdříve soustředila v osadě Rewston na Kocábě a potom, po spleťtých cestách a příhodách, se sešla v Berlíně. Po čtrnáctidenním zdržení a vyjednávání na sovětském velvyslanectví v Berlíně o udělení víz do SSSR, ale bez July Fučíka, čestného občana města Frunze, delegáta severočeských trampů Tuláka z Madagaskaru a beze mne, předsedy pražského TOV, protože jsme neměli československé cestovní pasy.“ Jak je dál v Odlescích uvedeno, „po dvou-třítýdenním pobytu, řízeném sovětskou cestovní kanceláří Inturist, se vrátila delegace ze Sovětského svazu do vlasti“, načež „TOV svolal na 11. září 1931 do Národního domu na Vinohradech veřejnou schůzi s pořadem „Zpráva trampské delegace v SSSR“, na níž kovodělník Franta Křížek, typograf Franta Hrach a ostatní pražští delegáti, vyprávěli o svých dojmech a zážitcích ze Sovětského svazu. Četnými trampy navštívenou schůzi zakončili komsomolci (mladí komunisté) zpěvem Internacionály“.

Kromě ISAW a TOV se další levicovou základnou trampů stal JLC neboli Jack London Club, jehož příslušníci se nazývali londonovci. „Již záhy po svém ustavení, v červnu 1933, uspořádal JLC na letenském stadionu v Praze jedinečný »Večer sportu a kultury mladých« a vydal k němu odznaky s bojovným heslem »Mladí vpřed!« V nejrůznějších lehkootletických disciplínách startovalo na 150 mužů a žen z nejrůznějších trampských osad i tělovýchovných jednot a sportovních klubů za účasti 2000 diváků. U táborového ohně, kromě účinkování Sirény, El carovy party a jiných sborů recitoval i herec D 34 Vladimír Šmeral báseň Jana Nohy Jsme dělníci... (...) JLC byl mezi prvními, kteří pozdravili zahájení divadla E. F. Buriana a kolektivu D 34 dopisem a kyticí rudých květů a navštěvovali hromadně jeho představení. (...) V září 1933 vyslal JLC spolu s USC (Upton Sinclair Clubem) dva delegáty, Václava Diviše a Jarmilu Svatošovou, do Paříže na I. světový kongres mládeže proti válce svolaný Henri Barbussem, Romainem Rollandem a jinými významnými intelektuály. U nás v čele Přípravného výboru pro pařížský kongres stál F. X. Šalda.“ Rudan Noha dále připomíná, že JLC uspořádal v Praze v roce 1936 „Lidové hry“, za účasti československých, francouzských a sovětských sportovců a že současně vedl kampaň proti účasti československých sportovců a Sokolů na OH ve zfašizovaném Berlíně. Po poznámce o spolupráci JLC s Federací proletářské výchovy najdeme v Odlescích táborových ohňů i tuto shrnující charakteristiku: „JLC byl opravdu avantgardní organizací mladých lidí, bez rozdílu politické příslušnosti, ale socialistickou a demokratickou, vedenou amatérsky, s láskou a nadšením. Policejními agenty byl však JLC označen jako »komunistický«.

Pokud jde o KSČ, i ona se prostřednictvím svého komsomolu (rozděleného mezi KSČ organizovaný Deutscher Jugend Bund a český Svaz mladých) snažila uplatnit na trampy svůj vliv - např. místo komunistické Mladé gardy začal vycházet časopis Hej rup. Avšak jak Rudan Noha poznamenává, dopadlo to tehdy opačně: „Mladí komunisté se většinou postupem doby věnovali spíše trampování nežli politické činnosti na závodech ve vlastních organizacích.“ Ale byly tu i úspěšnější formy vzájemného vlivu a spolupráce: „Díky pochopení redakcí deníků komunistické a sociálně demokratické strany Rudý večerník, Haló noviny a Večerník Práva lidu měli trampové přece jen svoje tiskové tribuny, ve formě týdenních rubrik zvaných Z údolí a osad, Chceme žít a Stránka mladých, až do zastavení těchto novin na sklonku roku 1938, v těžké době pro náš národ“.

Z fašistické okupace vyšel levicově orientovaný tramping oslaben o množství těch, kteří padli v boji s ním nebo při fašistické persekuci. Není proto divu, že po osvobození byl obnoven pouze Jack London Club. Přestože se jeho členové stali činní také v ČSM a ROH a m. j. jako jediní v ČSR vzpomenuli v lednu 1946 památky německých socialistů - internacionalistů Karla Liebkechta a Rosy Luxemburgové, oficiálně se nevyslovili v prospěch poúnorové ideologie. Zřejmě to byl důvod, že „na sklonku roku 1949 v údobí Stalinova kultu, těsně po vánocích bylo orgány StB zatčeno pět londonovců. V červenci 1950 byla pětičlenná skupina londonovců odsouzena Státním soudem v Praze, v tajném líčení s vyloučením veřejnosti, k dlouholetým trestům odnětí svobody, dohromady na 68 let pro

zločin velezrady, s označením, že JLC byl »trockistický a školou trockismu«. Poté dva činovníci JLC ohlásili příslušným úřadům »rozejít se spolu« a jeho jmění odevzdali Deylovu ústavu slepců v Praze. V lednu 1964 byli všichni odsouzeni londonovci Krajskou prokuraturou v Praze plně rehabilitováni (ospravedlněni) a i finančně odškodněni. Kamarád Ferda Jeřábek, kovodělník, žel, in memoriam.“

Jak ze vzpomínek Rudana Nohy vyplývá, padesátá léta minulého století, a to až do přelomu let 1963 - 1964, nebyla trampingu politicky nakloněna. Trampská volnost se nesnášela se státní mocí a byrokratismem. Pak ale trampské písně, způsoby a obyčeje volného pobytu v přírodě znovu pronikly do činnosti ČSM, ČSTV, Svazarmu i ČSLA. V polovině 60. let minulého století vznikli KTO - Kamarádi táborových ohňů, v září 1966 byl založen KTL - Klub trampů-londonovců a v roce následujícím byl v Ústí nad Labem uspořádán první ročník dnes již velmi populárního pěveckého festivalu Porta. Tak byly konečně vytvořeny předpoklady pro další rozvoj českého trampského hnutí, dílem trpěného, dílem žádaného v oficiálním rámci postátněného socialismu.

Závěrem je třeba si položit následující otázku: Jaké poučení pro levicové hnutí je možné si z toho všeho pro současnost a budoucnost vzít? Za prvé: láska k přírodě (vycházející z lásky k životu vůbec) musí být vždy součástí autentického levicového hnutí. Za druhé: skutečné levicové hnutí bylo a je vždy vytvářeno lidmi zdola, na podmínkách, ve kterých žijí, proto je nutno chápat jejich myšlenky a tak na základě jejich podmínek a myšlenek vytvářet levicovou politiku. Za třetí: již nikdy nelze na levici připustit stav, že by levicí (jakkoliv zainteresovanou do státních záležitostí) byly potlačovány zájmové aktivity občanů, tím spíše ty zájmové aktivity, které neškodí společnosti jako celku a vycházejí z autentického zájmu a spontánní organizovanosti. A za čtvrté: je třeba trpělivě nacházet soulad mezi státní administrativou a hospodářstvím na jedné straně a potřebami přírody a životního prostředí na straně druhé. Takovou spolehlivou tavicí bázi, v níž se střetávají a posuzují zdánlivě odlišné zájmy (ve skutečnosti jedny a tytéž zájmy občana) může být a jistěže i bude občanská samospráva.

Jindřich Fajt 7. 7. 2008